

Annat socialt nedbrytande beteende

-en diskursiv analys

Av: Evelina Dahlström & Mats Horned

Socialhögskolan vid Lunds universitet
Ht-11

Handledare: Lina Ponnert

Abstract

Author: Evelina Dahlström & Mats Horned

Title: Annat socialt nedbrytande beteende – en diskursiv analys.

Supervisor: Lina Ponnert

In the following study, the aim has been to analyze how *socially destructive behavior* is constructed in verdicts concerning involuntary treatment of teenagers. We have examined which actions have been suggested as socially destructive, and whether sex is important for this construction. We have analyzed our material by using Foucault-inspired discourse analysis, with concepts such as power, knowledge, truth, power and subject position. To understand the significance of sex, we have also made use of Judith Butler's concepts of sex. Our conclusion suggests two prominent subject positions, which we call *victims* and *perpetrators*. We also argue that sex is relevant in the construction of the teenagers behavior and to some extent the subject position of the young considered part in.

Keyword: involuntary treatment, discourse, power, subject, sex

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
PROBLEMFÖRMULERING	5
SYFTE	6
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
AVGRÄNSNINGAR.....	6
FÖRFÖRSTÅELSE	6
JURIDISKA UTGÅNGSPUNKTER	7
REKVISITET ANNAT SOCIALT NEDBRYTANDE BETEENDE	8
TEORI OCH METOD	9
SOCIALKONSTRUKTIONISM	9
DISKURSANALYS SOM TEORI OCH METOD	10
METODVAL	10
JUDITH BUTLERS KÖNSBEGREPP	14
METODENS FÖRTJÄNSTER OCH BEGRÄNSNINGAR.....	16
URVAL.....	16
METODENS TILLFÖRLITLIGHET OCH FÖRFÖRSTÅELSE	17
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	18
ETISKA ÖVERVÄGANDEN	19
ARBETSFÖRDELNING	20
TIDIGARE FORSKNING	20
KONSTRUKTIONER I LVU	20
KÖN, JURIDIK OCH SPRÅK	22
KÖN OCH TVÅNGSVÅRD.....	23
KÖN OCH ANNAT SOCIALT NEDBRYTANDE BETEENDE	25
ANALYS OCH RESULTAT	27
PROBLEMBILD OCH KARAKTÄR.....	28
<i>Våld mot sig själv</i>	28
<i>Våld mot andra</i>	31
<i>Sexualitet som problem för den unge</i>	33
<i>Sexualitet som problem för andra</i>	35
<i>Motiv till LVU</i>	36
BÄRANDE BEGREPP.....	38
ANNAT SOCIALT NEDBRYTANDE BETEENDE SOM DISKURS	39
<i>Subjektsposition offer</i>	40
<i>Subjektsposition förövare</i>	40
SLUTDISKUSSION	41
LITTERATURFÖRTECKNING	44

Förord

Vi vill tacka våra nära och kära för stödet under denna process. Ett stort tack vill vi även förmedla till vår fantastiska handledare Lina Ponnert som gett oss stöd och många kloka ord längs denna väg.

Problemformulering

Vid tvångsvård av ungdomar enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), står följande skrivet i paragraf tre: ”Vård skall... beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller *något annat socialt nedbrytande beteende*.” Vad detta sistnämnda rekvisit kan innebära tas upp i förarbetet till lagtexten där det klargörs att ”med socialt nedbrytande beteende menas att ungdomen betar sig på ett sätt som avviker från samhället grundläggande normer” samt att ”avgörande är personens sätt att uppföra sig eller uppträda (Prop 1979/80:28 s. 67f). Ovanstående citat samt Socialstyrelsens allmänna råd kring tillämpning av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (SOSFS 1997:15), ger en samlad bild av rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* som vi uppfattar som relativt diffust. Genom att ha tagit del av relevanta prejudicerande domar vill vi även mena att rekvisitet är föränderligt över tid och eventuellt kan kön ha betydelse för om tvångsvård bedöms nödvändig (RÅ 2000 ref 33 och RÅ 2010 ref 24). Därmed kan detta leda till att socialsekreterare och Förvaltningsrätten ges stort handlingsutrymme vid bedömning av rekvisitet, som i stor utsträckning kan bygga på socialsekreterarens egna normer och värderingar.

Universitetslektor Astrid Schlytter hävdar i sin bok *Kön och juridik i socialt arbete* (1999) att lagstiftningen bättre motsvarar och fångar upp pojkars situation och asocialitet än flickors och att flickor på grund av detta diskrimineras vid beslut om tvångsomhändertagande av ungdom (Schlytter 1999:16). Hennes utgångspunkt är att rätten inte är neutral i könsmissiga avseenden, att kvinnor och män inte behandlas lika. ”Rätten har inbyggda värderingar och normer av könsmissig innebörd” (Schlytter 1999:23). Schlytter (1999:13) pekar på olika studier som visar att skälen till att ett LVU-beslut tas kan skilja sig beroende på kön. Leili Laanemets och Arne Kristiansen är inne på samma spår när de i sin SiS-rapport *Kön och behandling inom tvångsvård* (2008) konstaterar att både nutida och historiska undersökningar visat hur tvångsvården med stöd av LVU är en del i disciplineringen av kön (Laanemets & Kristiansen 2008) De menar att: ”Tvångsvården är del i ett samhälleligt könat sammanhang, där de som kommer dit redan är hårt selekterade och stämplade av en rad olika välfärdsstatliga myndigheter och organisationer (Laanemets & Kristiansen 2008:16).

Under diskussion kring val av uppsatsämne blev vi intresserade av att undersöka dessa

observationer närmare. Med fokus på rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* i vår uppsats vill vi undersöka hur socialt nedbrytande beteende konstrueras i domslut. Detta menar vi är intressant för att dessa dokument är den offentliga bilden, konstruerade av socialsekreterare och Förvaltningsrätten och bidrar därmed till vad som anses vara ”socialt nedbrytande”.

Syfte

Vårt syfte är att undersöka och analysera hur socialt nedbrytande beteende konstrueras i beslut om tvångsvård av unga.

Frågeställningar

- Vad är ett socialt nedbrytande beteende? Vilka faktorer och handlingsmönster lyfts fram?
- Vilken betydelse har kön för konstruktionen av socialt nedbrytande beteende?

Avgränsningar

Vår avgränsning har endast innefattat beslut enligt 3 § LVU utifrån rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende*. Vi har varit medvetna om att det i domarna också förekommit annan problematik som t.ex. missbruk, brottslighet och brister i hemmiljön som också kan vara grund för tvångsvård. Då fokus har varit rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* har vi bortsett från övrig problematik i vår analys.

Förförståelse

Innan vi gick in i denna process förde vi en diskussion kring våra föreställningar om kön i det svenska rättsväsendet. Vår gemensamma utgångspunkt, överensstämmer med Schlytter (1999:23) som menar att rättsväsendet inte står fritt från samhället samt dess värderingar och normer. Alltså hade vi innan arbetet en tro om att rätten inte är könsneutral, något vi burit med oss i vår vilja att undersöka detta fenomen. Vi har under processen arbetat med vår förförståelse och också medvetandegjort den, för att inte riskera att ”hitta vad vi letar efter” och därmed få möjlighet att belägga våra föreställningar.

Juridiska utgångspunkter

För att skapa förståelse kring vårt undersökta material och processen kring denna typ av tvångsvård, presenterar vi ett antal utgångspunkter i lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Möjligheten till tvångsvård enligt LVU skall trygga samhällets möjligheter att kunna ge barn och ungdomar den vård och behandling som de behöver. LVU blir på detta sätt en kompletterande lagstiftning till Socialtjänstlagen (SoL) i situationer när frivilliga insatser enligt sistnämnda lagstiftning anses otillräckliga. Lagen ska alltså tillämpas först när det visar sig att det inte går att få samtycke till den vård som är nödvändig för den unge (Nordström & Thunved 2011:347). Uttrycket *tvångsvård* blir därför aktuellt i sammanhanget, men det handlar om en form av skyddsvård; skydd från en undermålig hemmiljö eller skydd från eget destruktivt beteende.

Skillnaden mellan att bli tvångsomhändertagen enligt 2 § eller 3 § LVU beskriver Nordström och Thunved (2011:347ff) genom att belysa de olika rekvisiten i respektive paragraf: Om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet medför en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling (2 § LVU) omnämns de vanligtvis som *miljöfall*. När den unge istället utsätter sig för riskfyllt beteende genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (3 § LVU) omnämns de istället som *beteendefall*. Ungdomen tvångsvårdas på grund av sitt egna ”problematiska” beteende. Vid miljöfallen (2 § LVU) kan lagen tillämpas fram till att den unge fyllt 18 år. Vid beteendefall (3 § LVU) kan den unge dock beredas vård till dess han/hon har fyllt 20 år. Vård enligt 3 § LVU får som längst pågå till den unge fyller 21 år (Nordström & Thunved 2011:355).

När tvångsvård bedömts nödvändig skriver utredande socialsekreterare en ansökan om tvångsvård som sedan ska godkännas av kommunens socialnämnd, därefter prövar Förvaltningsrätten om rekvisiten för tvångsvård är uppfyllda (4 § LVU). Socialnämnden kan även vid behov besluta om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU i avvaktan på beslut från Förvaltningsrätten.

Ett beslut om vård enligt LVU är myndighetsutövning. Det är med andra ord ett bindande beslut som kan verkställas med hjälp av makt (Schlytter 1999:16). Detta kan göras genom exempelvis polishandräckning (43 § LVU). Kortfattat innebär detta att polismyndigheten i

den kommun där beslut om LVU tas kan beordras omhänderta och transportera den unge till den plats där vården ska utföras. Detta beslut kan därmed utföras med tvångsmedel, alltså mot den unges vilja (Schlytter 1999:16).

Rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende

Då vi fokuserar på rekvisitet *socialt nedbrytande beteende* kommer vi här återge de riktlinjer som finns för vad ett sådant beteende kan sägas vara. Med rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende menar Nordström och Thunved (2010:339) ”att den unge beter sig på ett sätt som avviker från samhällets grundläggande normer”. Exempel på detta tas upp i Socialstyrelsens allmänna råd kring tillämpningen av LVU (SOSFS 1997:15 s.34) ”att den unge begått ett eller ett par allvarliga brott utan att det kan betraktas som brottslig verksamhet i nyssnämnt avseende. Ett annat exempel kan vara att den unge annat än tillfälligtvis vistas i missbruksmiljöer eller s.k. knarkarkvartar, eller att den unge prostituerar sig eller uppträder på sexklubb. Beteendet skall innebära en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling”.

I Socialstyrelsens allmänna råd kring tillämpningen av LVU framgår det att uttrycket ”*påtaglig risk*” innebär att det inte kan vara fråga om någon ringa risk. Övergående eller mindre betydande risk är alltså inte tillräckligt för att tvångsvårdas enligt LVU. Det ska finnas konkreta omständigheter som talar för att risk för skada föreligger (1997:15 s.20). Av förarbetena till lagstiftningen framgår det även att subjektiva antaganden om en sådan risk eller ovidkommande omständigheter, exempelvis allmänna samhällsvärderingar eller inställning i trosfrågor, inte får ligga till grund för tvångsomhändertagande (prop 1989/90:28 s.107).

Även bruk av anabola steroider nämns som exempel på annat socialt nedbrytande beteende. Anledningen till detta inte ingår i rekvisitet missbruk av beroendeframkallade medel (3 § LVU) är att anabola steroider inte klassas som ett beroendeframkallande medel, likväl innebär användning av preparatet en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling (SOSFS 1997:15 s.35).

I en prejudicerande dom från 2000 (RÅ 2000 ref 33) av högsta förvaltningsdomstolen utvidgas innebörden av annat socialt nedbrytande beteende, när den unge beskrivs ha ett ”*aggressivt uppträdande och svårt att behärska sig. Detta leder till att han hotar och slår*

sina kamrater och anhöriga. I sådant sammanhang har denne också använt kniv..... Han har tydligt visat en dragning till asociala och destruktiva miljöer". Högsta förvaltningsdomstolen gör bedömningen att beteenderekvisitet är uppfyllt trots misstanke om neuropsykiatriskt funktionshinder, som den unge menar vara grunden till dennes destruktiva beteende. I en annan nyare prejudicerande dom från 2010 (RÅ 2010 ref 24) klargörs att konstaterat psykiatriskt funktionshinder i sig inte är grund för uppfyllelse av rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende. *"För att ett visst beteende ska karakteriseras som ett socialt nedbrytande beteende i LVU:s mening bör krävas att det inte framstår som ett uttryck för den psykiska störningen utan i princip lika väl kan iakttas hos någon utan ett sådant funktionshinder"*. Detta kan tolkas som att synen på neuropsykiska funktionshinder förändrats med mer kunskap. Det kan också tolkas som skillnader i vad som uppfattas som "socialt nedbrytande" beroende på kön, då det första fallet var en pojke och det andra en flicka.

Teori och metod

I detta avsnitt redogör vi för grunderna i socialkonstruktionismen som är grundstommen för diskursanalys¹. Diskursanalys har använts som ett redskap för att kunna undersöka och analysera hur socialt nedbrytande beteende konstrueras i domar. Vi har även tagit hjälp av Butlers könsbegrepp för att skapa förståelse för vilken betydelse kön kan ha för konstruktionen av socialt nedbrytande beteende.

Socialkonstruktionism

Peter L. Berger och Thomas Luckmann kan med sin bok *"Kunskapsociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet"* från 1966, anses vara förgrundsgestalterna för att skapa förståelse för socialkonstruktionismen och sociala relationer. Berger och Luckmann (2007:77) menar att människans sociala verklighet konstrueras genom processerna externalisering, objektivering och internalisering. Dessa motsvarar således samhällets grundläggande egenskaper som Berger och Luckman (2007:78) menar vara *"Samhället är en mänsklig produkt. Samhället är en objektiv verklighet. Människan är en social produkt"*. Människan anses ha en naturlig benägenhet att skapa vanor. Vanor som externaliseras, alltså andra människor i omgivningen gör vanorna till sina egna och de blir därmed vad Berger och Luckmann (2007:68ff) kallar institutioner. Dessa institutioner föds vi människor in i genom språket och dess kategorier, exempelvis ger vuxna förklaringar till barn om vad kvinnor och

¹ Se redogörelse för diskursanalys s. 10

män är. Förklaringarna eller institutionerna tar sedan människor för givna och har då objektiverats. Institutionerna existerar sedan oberoende av förgrundsgestalterna och kommer fortsättningsvis internaliseras av kommande generationer. De menar alltså att det krävs en språklig referensram för att ge vår verklighet mening och detta präglar givetvis hur våra erfarenheter, identiteter och världsbilder ser ut. Dessa processer är vad som gör människor till sociala varelser (Berger och Luckmann 2007:64, 153f).

Begreppet socialkonstruktionism menar Sahlin (2002:111) ibland skiljs från begreppet socialkonstruktivism. Författaren låter förstå att det inte finns någon enighet om begreppen inbegrips i samma innebörd eller ej. Vi har använt oss av båda dessa begrepp synonymt.

Om vi då vill se hur kön konstrueras genom att titta på diskursen om *socialt nedbrytande beteende* måste vi också titta på det som är underförstått eller utsagt i de texter man analyserar (Boréus2011:138). De domslut vi tittat på, kommer enligt detta resonemang att ha mer att berätta än det som står skrivet.

Diskursanalys som teori och metod

I detta kapitel presenterar vi diskursanalys, varför vi valt denna typ av metod och hur vi kommer gå tillväga för att försöka besvara våra frågeställningar. Vi kommer också presentera det analysverktyg vi skapat för att kunna göra en genomgående analys.

Metodval

Vi har valt att arbeta med diskursanalys som metod. En diskurs kan som Jørgensen och Phillips (2000:7) förenklat beskriver det vara ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”. Det vanligaste sättet att analysera detta är genom att analysera olika texter. Boréus (2011:131) beskriver det som att texter är en del av det som ger människor tankar om hur samhället ser ut eller hur det borde se ut. Genom att analysera dessa texter kan vi alltså skapa oss en bild av dessa bestämda sätt att se världen på. Den metod vi väljer utgörs på så vis av vilka aspekter av texter vi väljer att analysera och hur vi går till väga för att göra denna analys. Det är detta vi ämnar redogöra för nedan. Vilka aspekter av texter man väljer att fokusera på är naturligtvis styrt av den frågeställning man valt att fokusera på.

Jørgensen och Phillips (2000:10) menar att man bör se diskursanalys som en helhet där

ontologi, epistemologi, teori och metod hänger samman. Filosofiska antaganden om världen (ontologi) och kunskapssyn (epistemologi) leder således till vetenskaplig teori och metod och denna metod i sig kan inte användas utan att de ontologiska och epistemologiska premisserna antas. Några av de filosofiska antagandena som diskursanalysen bygger på bör tas upp här för att vi ska kunna förklara hur dessa påverkat vårt arbete. Diskursanalysen bygger på socialkonstruktionismen. Jørgensen och Phillips (2000:12) beskriver socialkonstruktionismen som att den sociala världen konstrueras i det sociala. Detta sker främst genom språket och tankarna kring språkets vikt baseras på strukturalistisk och poststrukturalistisk språk teori som menar att vi skapar ”verkligheten” genom språket eller att ”verkligheten” får sin betydelse genom diskursen. Diskursen är på så vis hur människor i det sociala genom språklig praktik skapar bilder av hur saker och ting är eller bör vara.

Men vilket handlingsutrymme har då individer inom diskursen? Denna fråga kan kopplas till Michel Foucault och begreppet subjektposition. Med detta begrepp menas att språkliga och andra praktiker ringar in människor och begränsar deras handlingsutrymme inom diskursen eller bestämmer den roll subjekt har inom en diskurs. Genom att vi som subjekt hela tiden antar olika roller så påverkar detta även hur vi förväntas vara, en kvinna kan av sitt barn tilldelas rollen ”mamma” för att en stund senare tilldelas rollen ”partner” av sin partner. Dessa olika roller är knutna till olika relationer och därmed olika förväntningar på oss och det är dessa olika roller som vi syftar till med begreppet subjektpositioner. I rollen ”mamma” så är det relationen mellan mor och barn och i rollen ”partner” är det relationen mellan partners som styr, och subjektet intar olika positioner i olika diskurser. Vad subjektet är för stunden blir på så vis ett resultat av den diskurs subjektet för tillfället ingår i. På detta vis så finns det enligt Foucault inget fast och beständigt subjekt utan subjektet är splittrat i en mängd olika positioner som det kan inta, subjektpositioner (Foucault 2002:73).

I vår studie så kommer dessa olika subjektpositioner handla om vilken roll de unga tilldelas inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. En del av vårt analysarbete kommer således att handla om vilka dessa olika subjektpositioner är och vilka beteenden som knyts till dem. Boréus (2011:159) menar att analys av subjektposition i texter kan användas på flera olika sätt. Eftersom vi också haft för avsikt att fånga in könsaspekter inom diskursen har vi valt att försöka analysera hur pojkar och flickor framställs eller hur de beskrivs, vilka egenskaper de anses ha, vad det är för typ av handlingar det påstås att de utför. Frågan infinner sig: Tilldelas pojkar och flickor olika subjektpositioner inom samma diskurs?

Foucaults syn på diskurs har inspirerat oss på flera sätt i vårt val av metod. Vi har ställt oss frågan, vad som anses illegitimt inom den diskurs vi valt att analysera. Denna typ av fråga är något som Foucault ofta lagt mycket fokus på. Eftersom texterna vi har analyserat är LVU-beslut så finns anledning att fråga sig vad som ligger bakom dessa domar, vad i dessa unga människors liv anses illegitimt eller inte önskvärt samt vad är det ungdomarna gör eller inte gör som leder till ett LVU. Frågan om vem som har auktoritet att avgöra vad som anses acceptabelt eller oacceptabelt är också av intresse. Vem har givits makt att uttala sig om saker inom diskursen? Vilken position eller handlingsutrymme någon har inom en diskurs går också att koppla till vad Foucault kallar utestängningsprocedurer. Den som fått makten att uttala sig om vad som är illegitimt inom diskursen, i vårt fall Förvaltningsrätten, kan genom denna makt iscensätta procedurer som utestänger individer som inte anses ha ett socialt nedbrytande beteende. Alltså handlar utestängningsproceduren om vad som inte får sägas inom en diskurs och domslut som inte leder till ett omhändertagande, enligt rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende, är en konsekvens av detta (Foucault, 1993:7ff). Foucaults syn på vad en diskurs är skiljer sig också något från många andras syn på diskurs. Han innefattar även icke-språkliga sociala praktiker i sitt diskursbegrepp. Han sammanfattar sin syn på vad en diskurs är som *”praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om”* (Foucault 2002:67). Eftersom vi har analyserat delar av beslut, ser vi, att denna syn på diskurs varit av intresse även för oss. De domslut och utredningar vi tagit del av är språkliga sociala praktiker, men de har även icke-språkliga sociala praktiker som konsekvenser där individens handlingsfrihet begränsas genom ett tvångsomhändertagande i enlighet med 3 § LVU. Tvångsomhändertagandet av ungdomarna är vad Foucault skulle kalla en icke-språklig social praktik som är en konsekvens av diskursen. Vi har alltså utgått ifrån ett vidare diskursbegrepp där även icke-språkliga sociala praktiker inkluderas. Fokus har legat på språket och hur man beskrivit ungdomarna, men det har även varit av intresse att se vad de auktoriteter vi kan identifiera föreskriver för lösningar på den påstådda problematiken.

Makt och vetande, två tätt sammanlänkade begrepp som förutsätter varandra, härleds till Foucaults tanke kring diskursanalys (Jönson 2010:106). Foucault menar att makten såsom diskursen inte ägs av något bestämt objekt, som exempelvis någon person, institution eller organisation, utan utövas genom sociala praktiker. Makten är alltså inget som någon specifik person eller institution innehar, utan makt är ständigt i rörelse där den utövas och används. Makt kan bara existera i relationer där en part tillåts, eller tar sig rätten att, utöva makt över en

annan. Detta går att exemplifiera genom att titta på samhället. De som styr samhället har inte makt men de utövar makt genom olika praktiker, detta maktutövande skulle dessutom vara omöjligt utan ett samtycke ifrån de som utsätts för maktutövandet. Att det finns ett samtycke leder till att makt inte enbart bör ses ha förtryckande uppgifter utan även produktiva. Maktutövandet förutsätter också vetandet. Att äga rätten att utöva makt kräver att ett visst vetande knutet till makten rättfärdigar maktutövandet. Det råder ett förhållande mellan makt och vetande där de förutsätter varandra. Makten behöver rättfärdigas av vetandet och gränserna för vad som är vetande avgörs genom maktutövande (Foucault 1980:125f).

”What makes power hold good, what makes it accepted, is simply the fact that it doesn’t only weigh on us as a force that says no, but that it traverses and produces things, it induces pleasure, forms knowledge, produces discourse. It needs to be considered as a productive network which runs through the whole social body, much more than as a negative instance whose function is repression” (Foucault 1980b:119).

Således menar Foucault att vår kontext som inbegriper den sociala världen, synen på omvärlden och dess beskrivningar skapas genom denna makt. Maktrelationerna har alltid ett mål eller ett syfte, ingen makt utövas utan avsikter (Foucault 1980:120). Makten och vetandet är de avgörande faktorerna för Foucaults syn på sanning. Då Foucault menar att det är omöjligt att inte vara del i diskurserna kan man aldrig nå sanningen. Sanning är en diskursiv konstruktion som Foucault benämner som sanningseffekter. Dessa sanningseffekter som förekommer inom en diskurs produceras genom system för utsagor, produktion och reglering. Foucault sätter de sanningseffekterna i relation till makt, de skapas och vidmakthålls genom olika maktsystem (Jørgensen och Phillips 2000:21). Vidare menar Foucault att institutioner som utövar olika typer av makt och vetande kan samverka med varandra. I våra domslut samverkar förvaltningsrätten och socialtjänsten. Förvaltningsrätten som institution utövar både en juridisk makt och ett juridiskt vetande. Även socialarbetaren utövar en juridisk makt då denna ska förhålla sig till lagstiftning. Däremot är socialsekreterarens vetande komplext och bör inbegripa både juridik och människors psykosociala förutsättningar. Utifrån vår frågeställning är förvaltningsrätten den institution som här genom reglering avgör sanningseffekterna inom diskursen kring tvångsvård av ungdomar.

Judith Butlers könsbegrepp

Vi har i vår uppsats också valt att använda oss av Butlers syn på könsbegreppet och framförallt hennes antagande att kön måste ses som något som skapas och görs inom diskursen.

Judith Butler (2007:55) menar, i sin bok *Genustrubbel*, att vi inte kan föreställa oss ett naturligt biologiskt kön som inte redan är kulturellt konstruerat som genus. Åtskillnaden vi inom vetenskapen ofta gör mellan kön och genus, där kön står för det biologiska och genus för det kulturellt skapade. Denna uppdelning ser Butler som felaktig och menar att på grund av att denna felaktiga uppdelning så behöver hela det feministiska projektet omformuleras. Denna omformulering menar Butler måste vila på antagandet att könsskillnader aldrig är ontologiskt givna eller prediskursiva. Hon menar alltså att även vår föreställning om vad det biologiska könet är påverkas av en diskurs. Så det finns så att säga inget kön innan diskursen. Detta påstående eller antagande är vad som gör uppdelningen mellan kön och genus överflödigt och enligt Butler rentav skadligt, eftersom den ger en illusion av att det finns ett kön innan genus.

Butler menar istället att kön är något som vi gör hela tiden genom olika upprepade handlingar, saker vi säger eller gester. Detta kommer vi kalla performativa könshandlingar. Det är dessa handlingar och ord som skapar den kategorin som de avser att visa. Alla handlingar som avser att visa feminitet skapar också just bilden av det feminina. Vi kan alltså se görandet av kön som ett skådespel eller en ”performance” där handlingar, tal, uttryck genom attribut såsom kläder och hur vi tilltalar andra eller oss själva skapar en sammantagen bild av vårt kön. Dessa performativa handlingar bildar den strategi vi väljer för att undvika de straffsanktioner som vår kultur lägger på de som avviker från bilden eller föreställningarna om hur kön ska vara (Butler 2007:213ff). Dessa straffsanktioner har vi ansett vara en intressant ingång till våra domslut och om ungdomarna lyckas eller inte lyckas leva upp till de förväntningarna som finns kring kön.

Men Butler (2007:51) menar inte att vi fritt kan välja vilka performativa handlingar vi kan ta till oss och på så vis skapa vilket kön vi vill. Genom att hämta inspiration från Foucaults syn där subjektet aldrig kan skapas utanför maktdiskursen, så menar Butler att kön skapas eller görs utifrån och in, vår identitet kan aldrig undkomma den rådande diskursen och göras utan

att förhålla sig till denna.

Denna rådande diskurs sammanfattar Butler i begreppet den heterosexuella matrisen, där hon pekar på hur vårt kön, vårt genus och våra begär eller vår sexualitet hänger samman. Återigen låter hon sig inspireras av Foucault, men också av psykoanalytiska teorier, när hon visar hur sexualiteten är tätt sammanknuten med kön. Vårt kön ses som något biologiskt och naturligt och detta kopplas ihop med en ”naturlig” dragning till det motsatta könet. En dragning där kvinnor blir objektet för ett manligt subjekts begär och självförverkligande. Hon menar att detta leder till en tvingande heterosexualitet, där genus fastnar mellan två kategorier som ses som naturliga. Genus tvingas på så vis att vara avhängigt vissa kön och vissa begär (Butler 2007:101, 134f). Detta blir således anledningen till att Butler ser så stora problem med uppdelningen mellan kön och genus. Kön bör inte ses som något naturligt eller biologiskt, eftersom genus bara kan förhålla sig till kön om det uppfattas som att kön kommer före genus. På detta sätt så är också synen på kön som något prediskursivt en följd av begreppet genus (Butler 2007:56f).

Det är inte personerna i sig som är objekt eller subjekt utan de görs till subjekt eller objekt i andras beskrivningar av dem eller handlingar riktade mot dem. Att personer skulle kunna vara objekt i sig strider också mot Butlers resonemang att kön görs, för att göra kön genom performativa handlingar måste personen vara ett handlande subjekt. I vår uppsats så är det inte personernas handlingar i sig som är området för analysen utan hur dessa handlingar beskrivs av Socialtjänsten och Förvaltningsrätten.

Sahlin (2006:118) menar att på 1980-talet växte det senare fram två olika riktningar inom socialkonstruktivismen, strikt och kontextuell konstruktivism. Butler (2007:55) menar att könsskillnaderna aldrig kan vara ontologiskt givna. Detta är grundstommen enligt Sahlin (2006:118) inom den strikta konstruktivismen. Här ligger fokus på problemdefinitionernas formande med ett aktivt avståndstagande för ställningstagande om detta motsvarar verkligheten. Studier med denna typ av konstruktivism undersöker hur individuella problem konstrueras. I vår undersökning och i Butlers teori kring kön har språket en central betydelse. Butlers teori kring kön kan ses som en konsekvens av ett strikt socialkonstruktivistiskt tankesätt. Vi har tittat på hur kön konstrueras genom språket i domslut och satt verkligheten inom ”parentes”. Vi bortser från verkligheten då vi genom strikt konstruktivism endast vill undersöka hur Socialtjänsten och Förvaltningsrätten konstruerar *annat socialt nedbrytande*

beteende. Alltså kommer vi analysera vad och hur socialt nedbrytande beteende konstrueras, samt uppmärksamma eventuella könsskillnader i domsluten. Huruvida själva utsagorna eller domslutet är korrekta eller inte liksom verkligheten bakom är inget vi kan uttala oss om och är därmed för oss irrelevant.

Metodens förtjänster och begränsningar

Med utgångspunkt för vad vi ämnat undersöka och med domstolsbeslut som empiri fann vi diskursanalys som en intressant ingångsvinkel. En huvudfråga handlar enligt Jönson (2010:106) om *”hur vi människor regleras och reglerar oss själva i förhållande till olika företeelser. Diskursanalysen fokuserar på släktskapet i sätt att tänka och på samspelet mellan den diskursiva, resonerande nivån och de institutioner/apparater/tekniker som finns eller byggs upp för att hantera problem/individer. Analysen behandlar både talet om ett fenomen/problem och de praktiker som samspelar med detta tal”*. Citatet belyser flera aspekter som gör att vi ansåg att diskursanalys skulle vara passande. En fördel med att arbeta med diskursanalys som metod är att den syftar till att tvinga oss att ifrågasätta det som ofta tas för givet (Jönson 2010:106). I vårt fall så har vi försökt frilägga de rådande föreställningar som finns om socialt nedbrytande beteende och kön och undersöka om dessa har någon inverkan på hur beslut om LVU bedöms.

Efter att ha förankrat oss i litteraturen insåg vi begränsningarna som kan uppstå i diskursiva analyser. Jönson (2010:103) menar att det ofta uppstår en lucka mellan teori och analys vid uppsatsarbete med diskursanalys. För att undvika detta förespråkar han att studenter skapar ett analysverktyg som fungerar som ett ”mellanled”. Detta analysverktyg består av begrepp som hjälper till att göra analysen mer sammanhållen. Vi har skapat ett sådant analysverktyg för att underlätta identifikationen av diskursiva formationer i vår analys. Denna modell presenteras under vårt tillvägagångssätt.

Urval

Vi valde att använda oss av ett s.k *målinriktat urval* för att kunna undersöka våra forskningsfrågor. Denna typ av samplingsteknik är, enligt Bryman (2011:434), i grunden av strategiskt slag och inbegriper ett försök att skapa överensstämmelse mellan forskningsfrågor och urval. Vårt urval består av 20 domar av typen *vård enligt LVU*, jämnt fördelade mellan pojkar och flickor, tagna i förvaltningsrätten i en svensk kommun under perioden 2010-2011.

Att arbeta med vad Bryman (2011:488) menar vara dokument som "*finns där ute och bara väntar på att bli insamlat och analyserat*" gör inte processen mindre frustrerande. Vi befann oss under en dag på förvaltningsrätten för att söka efter domslut relevanta för vår undersökning. I databasen på förvaltningsrätten fanns inte möjlighet att endast söka på domslut med *förberedande av vård enligt LVU* med rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende*. Detta ledde till att vi fick gå igenom alla pärmar fyllda av domar tagna i förvaltningsrätten under sista året. De domslut vi utgått ifrån utgör allt från fyra till tio sidor. Domslut är vad Bryman (2011:494) benämner officiella dokument från myndighet. I domslut av denna typ förekommer utdrag av utredningar, relevanta för *förberedande av vård enligt LVU*. Vi har därmed varit medvetna i mötet med vår empiri att de gett en avskalad bild av ungdomarna och deras verklighet. Ett dilemma vi möttes av vid läsningen av domsluten har varit att materialet i vissa fall varit kortfattat då utredningen som besluten grundas på har varit avskalade. Detta beror sannolikt på att skydda den unges integritet. Vi såg det ändå som angeläget att använda denna typ av material som utgångspunkt då detta är den officiella bilden som ges av besluten. Dokumenten utgör det som Socialtjänsten och Förvaltningsrätten presenterar för allmänheten.

Vid vårt urval har vi även sett till att ungdomen ifråga i hälften av domarna har varit under 15 år, jämnt fördelat mellan könen. Vi har inte på förhand tittat på huruvida beslutet har lett till bifall eller avslag. De domslut vi valt att problematisera och analysera har dock bifallits och därmed lett till tvångsvård för den unge. Vi var intresserade av att titta på nyligen tagna domar under det senaste året, detta för att kunna få en så aktuell bild som möjligt av hur annat socialt nedbrytande beteende och eventuella könsskillnader konstrueras i vårt undersökta material. Att undersöka nyligen tagna beslut enligt 3§ LVU såg vi även som intressant genom att undersöka och se om det går att se samma tendenser som Astrid Schlytter presenterar i sin bok som ursprungligen gavs ut 1999.

Metodens tillförlitlighet och förförståelse

Bryman (2011:357) ger insyn i diskussionen kring problematiken om begreppen validitet och reliabilitet och deras förekomst inom den kvalitativa forskningen. Bryman (2011:353) tillhandahåller alternativ till att bedöma kvalitativ forskning. Med vår socialkonstruktionistiska utgångspunkt har vi ställt oss bakom Lincoln & Gubas (Bryman 2011:354) kritik emot förekomsten av en enda sanning. Detta gör att vi använt oss av Lincoln

& Gubas begrepp *tillförlitlighet* och *äkthet* som hjälp för att bedöma kvaliteten i vår uppsats. För att bedöma tillförlitligheten (ibid) i undersökningen bör kriterierna trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera uppfyllas. Trovärdigheten inbegriper hur läsarna av vår uppsats kommer finna acceptans för de resultat vi kommit fram till. Vi har försökt stärka denna trovärdighet genom att jämföra våra resultat med tidigare forskning där begrepp som avvikande beteende, kriminalitet och kön står i fokus. Vi har även följt de råd om att ge fylliga beskrivningar i vår analys för att på så sätt ge läsarna möjlighet att avgöra om våra resultat går att överföra till en annan kontext. Vår handledare har granskat oss under processens gång. Det sista kriteriet, en möjlighet att styrka och konfirmera, innebär en medvetenhet om omöjligheten att leva upp till total objektivitet. Vi gick in i denna process med en medvetenhet om att vi som forskare har en påverkan på resultatet utifrån den förförståelse vi bär med oss. Vi ser det som en styrka att vi varit två, med olika förförståelse, vilket gav oss möjlighet att ständigt reflektera och ifrågasätta varandra och på det sätt minska den påverkan vår respektive förförståelse haft på undersökningen.

Inom det andra begreppet äkthet förekommer också ett antal uppräpade kriterier. Utifrån vår undersökning fann vi endast relevans inom kriteriet ”rättvis bild”. Vi har försökt ge en så rättvis bild av de föreställningarna som vi urskiljt, genom att inte manipulera vår empiri i analysen (Bryman 2011:356f).

Tillvägagångssätt

Vi har gjort ett analyschema utifrån vad Jönson (2010:8) förespråkar, för att på så vis ha ett underlag i vårt möte med domsluten och det vi vill undersöka. Vi har ställt samma frågor till alla domslut för att se om vi kan urskilja skillnader mellan hur flickors respektive pojks beteende konstrueras som socialt nedbrytande eller ej. Analysverktyget nedan har vi utformat med inspiration och hjälp av de praktiska verktyg Jönson (2010:8) ger exempel på i sin bok

Problemkomponent	<i>”Socialt nedbrytande beteende”</i>
Problembilder och Karaktär	Vilka sorters problem är det? Hur framställs dessa?
Konsekvenser	För vem blir detta ett problem?
Illustrationer och exempel	Vilka bärande begrepp används när problemet beskrivs?
Motiv till LVU	Vilka strategier förespråkar myndigheterna för att förändra ungdomarnas beteende?

Vi är medvetna om att Foucault troligen sett analysverktyget som en begränsning i analysen (Jönsson 2010:113). Men för att undvika att kliva i en av fällorna inom diskursanalysen, ett alltför stort glapp mellan teori och analys (Jönsson 2010:103) såg vi det som både nödvändigt och givande att utforma ett praktiskt analyschema för att kunna sortera vårt material. Vår analys syftar framför allt till att, som Jönsson (2010:104) påpekar, med lite bredare penseldrag identifiera dominerande mönster, teman och tankefigurer.

Syftet med vårt schema har varit att se om vi kunde identifiera olika problemversioner i de LVU-beslut vi granskat. Vi har undersökt vem/vilka som pekas ut som bärare av problem, hur det socialt nedbrytande beteendet beskrivs, aktörer i sammanhanget samt hur myndigheterna motiverar tvångsvård. I vår analys har vi sedan tagit upp om det går att se några skillnader på hur pojkars och flickors problematiska beteende beskrivs i sammanhanget och på så sätt kunna besvara vår forskningsfråga.

Vårt undersökta material har analyserats utifrån de teoretiska perspektiv vi valt att utgå ifrån, med fokus på Foucaults begrepp kring makt och vetande. Vi har använt oss av direkta citat hämtade ur vårt undersökta material som underlag i vår analys. Detta för att lättare kunna belysa vilken typ av formuleringar vi menar kan kopplas samman med exempelvis konstruktionen av *annat socialt nedbrytande beteende* och av eventuella könsskillnader. För att kunna förstå möjliga könsskillnader i materialet har vi också funnit Butlers terminologi kring kön användbart.

Etiska överväganden

I dokumentet "Vetenskapsrådets forskningsetiska principer" lyfts fyra grundläggande krav på etiska överväganden som bör göras vid samhällsvetenskaplig forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 1990). De två förstnämnda kraven har för vår del inte varit aktuella eftersom vi undersöker beslut om LVU; officiella dokument, fria att inhämta för alla svenska medborgare. De två sistnämnda kraven har utgjort grunden i vår etiska bas. Det har varit av yttersta vikt att aidentifiera vårt undersökta material, med hänvisning till Vetenskapsrådets krav på konfidentialitet, "åtgärder måste vidtas för att försvåra för utomstående att identifiera enskilda individer eller grupper av individer. Detta är särskilt viktigt då det gäller människor eller grupper som i ett eller annat avseende kan anses svaga och utsatta" (Vetenskapsrådet 1990). Vi har därför sett det

nödvändigt att så långt det är möjligt att skydda de undersökta personernas identitet genom att utelämna namn, etnicitet, ort. Vi har dock valt att inte utesluta kön och ålder vid vår avidentifiering, då detta haft en central roll i vår frågeställning. I vår analys har i våra presenterade citat från domsluten använt oss av fingerade namn. Enligt nyttjandekravet är det även viktigt att personuppgifter som samlas in inte får användas för beslut eller åtgärder som direkt påverkar den enskilde som exempelvis vård eller tvångsintagning (Vetenskapsrådet 1990). Vi har inte heller sett detta som något bekymmer då vårt undersökningsmaterial utgörs av beslut som redan är verkställda.

Arbetsfördelning

Vi har varit två författare under denna uppsatsprocess. Tillsammans fann vi intresse för vad vi uppfattade som ett diffust ämne, alltså *socialt nedbrytande beteende*. Processen har inneburit att vi delat upp en del litteratur, därefter delgett varandra vad som ansetts som mest relevant. Därefter har vi ansvarat och arbetat tillsammans för textens utformning.

Tidigare forskning

Då syftet med vår undersökning varit att se hur socialt nedbrytande beteende konstrueras har vi valt att lyfta Lars-Christer Hydéns och Lina Ponnerts forskning som också tittat på konstruktioner i LVU. Vid val av tidigare forskning har vi haft Gustav Jonssons (1977) studie *Flickor på glid – en studie i kvinnoförakt* i beaktande. Den visar att svenska barnavården varit könsmässigt delad historiskt. Jonsson (1977:39) beskriver omhändertagande av ungdomar som ”Ska vi klämma åt pojkarna, då tar vi dem som tjuvar, men ska vi ta i ordentligt emot flickorna, då tar vi dom som småfnask”. Då hans studie visar att samhället utgått från ungdomarnas kön när deras beteende blivit bedömt ser vi som intressant i relation till vilken betydelse kön har för konstruktionen av ”socialt nedbrytande beteende”. Även Hans Swärd pekar på denna traditionella könsdelning vid tvångsomhändertagande av ungdomar i sin doktorsavhandling *Mångenstädes svårt vanartad* (1993:192): ”Medan pojkarna skulle disciplineras på grund av brottslighet, våldsamhet osv skulle flickorna skyddas och behandlas mot utespjning, sexuella böjelser, sexuell vanart osv”.

Konstruktioner i LVU

Det undersökta material vi utgår från i denna uppsats kan anknytas till vad Lars-Christer Hydén (1995:195) beskriver som institutionella berättelser. Dessa beskrivs som berättelser

producerade av en eller flera myndighetsföreträdare (polis, domstolar, psykiatri och socialtjänsten etc.). Funktionen hos dessa utredande texter blir att skänka legitimitet åt en föreslagen åtgärd. Hydén påpekar i sin studie att utredningstexter tenderar att kategorisera människor och ge upphov till att ge en bild av hur de är. Det blir därmed ett sätt att konstruera subjekt och att ge människor en identitet med hjälp av dessa kategorier (ibid). Hydén utgår i sin studie från utredningstexter gällande tvångsomhändertagande av barn. Han menar att dessa berättelser om familjers "sociala misslyckanden" inte bara rättfärdigar socialarbetarna och deras föreslagna åtgärder, utan även placerar socialarbetarna och de utredda klienterna i ett "berättelseuniversum" som skänker en moralisk mening och innebörd åt socialarbetarnas och klienternas handlande (ibid). Med detta synsätt vill vi mena att våra beslut kring 3§ LVU handlar om att bygga upp en problembild kring den berörde unge samt legitimerar tvångsvård på grund av ungdomens oönskade beteende, en utvald framställning av ungdomen som konstruerar en person som är i behov av tvångsvård.

Vanliga beståndsdelar i konstruktioner kring normbrytande beteende som ligger till grund för tvångsvård, enligt § 3 LVU, klargörs i Lina Ponnerts avhandling Mellan klient och rättssystem (2007). Ponnert lyfter fram manifesta symptom som; *användande av droger, olika former av kriminalitet, rymningar, vistelse i riskmiljöer, sexuellt utagerande eller uttrycka önskan om att få barn samt umgänge med "dåliga" och/eller äldre vänner eller män (gällande för flickor), psykiska problem, avsaknad av fritidsaktiviteter, konstaterade funktionshinder (ADHD, DAMP, autism, utvecklingsstörning) samt att vara otrevlig eller aggressiv*, men även mer otydliga symptom som utgår från socialsekreterarens psykologiska tolkningar av den unges agerande; *svårighet att knyta eller bibehålla relationer, vara lättpåverkad, stort behov av bekräftelse, impulsstyrd, sakna förmåga eller insikt, tidigare misslyckade insatser, omognad, onåbar i samtal, manipulativ, lättledd*. Den samlade bilden av ett normbrytande beteende består därmed av handlingar, personliga egenskaper och hälsoaspekter. Enligt Ponnert innebär detta att socialsekreteraren i LVU-utredningar navigerar mellan flera perspektiv (medicinskt/psykologiskt/rättsligt) som han/hon inte har specialistkompetens för. Överlag används i större utsträckning manifesta (tydliga) symptom när det gäller just normbrytande beteende hos ungdomar. Dessa används som "trumfkort", ett begrepp myntat av Backe-Hansen (2001), som socialsekreteraren använder för att bygga upp den skriftliga argumentationen kring tydliga symptom kopplade till rekvisiten i 3 § LVU: brottslighet, missbruk och annat socialt nedbrytande beteende. (Ponnert 2007:123ff). Vidare anser Ponnert (2007:135) att ungdomar med normbrytande beteende ibland framställs som så

kallade ”symptombärare”. Med detta menas att den unge framställs som en person som varit utsatt för en viss fara eller risk och som följd av detta utvecklade ett farligt beteende. Dessa förklaras antingen med problem relaterade till hemmiljön eller med en medicinsk/psykiatrisk diagnos. På detta sätt blir ”symptombäraren” både ett passivt offer som inte kan ta det fulla ansvaret för problemens uppkomst, men också som en handlingskraftig aktör som på grund av sin ålder anses ha ansvar för sina handlingar.

En slutsats Ponnert gör utifrån sitt undersökta material är att när det gäller argumentationen kring ungdomar med normbrytande beteende i behov av tvångsvård, framstår den som ”hård”. Detta på grund av att socialsekreteraren använder alla tillgängliga rättsliga och sociala bevis som styrker att den unge har ett normbrytande beteende som i sin tur föranleder tvångsvård. Detta förstärker bilden av den normbrytande ungdomen som ”farlig”. De bedömningar som görs är också, enligt Ponnert, tydligare uttalade från socialsekreteraren (jämfört med tvångsomhändertagande vid miljöfall). Detta tyder på en större säkerhet angående bedömningen (Ponnert 2007:240).

Kön, juridik och språk

Rättssystemet anses vara neutralt, rättssubjektet ska därför framstå som en könlös, fri och jämlik individ enligt Eva-Maria Svensson (1997:242). I hennes avhandling *Genus och rätt* (1997) ställer hon sig dock frågande till detta påstående och menar att rättens formella könsneutralitet osynliggör relationen mellan manligt och kvinnligt i vårt samhälle. Svensson (1997:197) menar att rätten har en speciell roll som ”bevarare av samhällsordningen” som tillförskansats genom flera lager av historiskt överlämnad betydelse och föreställningar om hur tillvaron ter sig. ”Genom att betona rättens värdenneutralitet och grund i objektiva, vetenskapligt faktaliknande kriterier” så osynliggörs de värden som rätten trots allt utgår från och bygger på, en uppfattning där mannen är utgångspunkt/norm och där kvinnan avskilts eller ses som avvikande, enligt författaren. För att kunna uppnå jämställdhet, enligt Svensson, blir det alltså väsentligt att genusrelationen som symbolisk och konkret ordning synliggörs. (Svensson 1997: 334ff). Värt att nämna är att författaren i sammanhanget inte åsyftar fysiska män och kvinnor utan om man och kvinna som positioner ingående i en symbolisk och konkret genusrelation (Svensson 1997:335).

Vad gäller vår egen undersökning och intresset kring eventuella könsskillnader i beslut kring LVU, anser vi den gå att sammankoppla med Svenssons påstående kring språkets centrala del i rättsliga sammanhang: ”För en jurist är språket oerhört centralt. Objektet för forskningen, rätten, är språklig. Med språkets hjälp uttrycks de normer som gäller och med språkets hjälp uttrycks mänskligt beteende och händelser. Språket är nämligen det redskap med vars hjälp vi uttrycker förståelsen av tillvaron. Genom språket sker ett kontinuerligt samspel mellan tankeramens ”offentliga mening” eller ”generaliserade andre”(Svensson 1997:40ff).

Den engelska kriminologen Carol Smart har forskat kring frågor om uppfattningar och föreställningar om kvinnor inom rätten i brittisk kontext. Hon har främst berört frågor kring prostitution, våld mot kvinnor och ensamstående mödrar. Hon anser att i de nyss nämnda sammanhangen bestäms det kvinnliga subjektet utifrån kvinnans biologi eller kropp (Smart 1995:221). Rätten uppfattar kvinnor som problem, enligt Smart, eftersom deras kroppar inbjuder till olagliga beteenden samt att kvinnor undviker de formella band som rätten påtvingat dem (Smart 1995:224).

Hon illustrerar rättens uppfattning om det kvinnliga subjektet på följande sätt:

”Imagine a room full of men in a workplace or educational establishment. The door opens and a woman walks in, Her entrance marks the arrival of both sex and body. A woman entering into such a room can hardly fail to recognize that she is disrupting an order which, prior to her entrance, was unperturbed by an awareness of difference or things corporal. The law is like this room full of men. When it notices women it inevitably simultaneously sexes them and embodies them” (Smart 1995:221).

Smarts uppfattning är att det manliga och kvinnliga subjektet uppfattas olika i rätten. Rätten definierar kvinnor utifrån biologiska och kroppsliga kriterier medan det manliga subjektet bestäms utifrån deras handlingar. Hennes genomgående agenda är att de rättsliga föreställningarna varken är formulerade av eller för kvinnor (Smart 1995:221ff).

Kön och tvångsvård

Tina Mattson har i sin avhandling *I viljan att göra det normala* från 2005, forskat kring hur det sociala arbetets praktik konstruerar kön inom tvångsvård av vuxna missbrukare (lag om vård av missbrukare i vissa fall, LVM). Mattssons studie görs alltså på två institutioner inom missbrukarvården. Mattson (2005:14) beskriver socialt arbete som något som kan vara en

”tvingande och disciplinerande praktik” med utgångspunkt från socialkonstruktionism och hur Foucault (2003:306) redogör för disciplinering som *”Normaliseringsdomarna är allestädes närvarande. Vi befinner oss i läraren-domarens, läkaren-domarens, uppfostrarens-domarens, ”socialarbetaren”-domarens samhälle; alla dessa låter det universiellt normativa råda; och var och en dem, på den punkt han befinner sig, låter kroppen, rörelserna beteendet, uppförandet, färdigheterna och presentationerna lyda under normerna”*. Det krävs en medvetenhet kring detta för att kunna förhålla sig till maktstrukturerna som förekommer i det sociala arbetets profession. Då Mattssons (2005:13) studie grundas utifrån ett intersektionellt perspektiv har hon även kunnat se samband mellan kön, sexualitet och klass. Enligt Mattson (2005:242) konstruerar personalen bland annat manlighet genom att uppmärksamma männens heterosexuella begär, vilket gör dem till sexuella subjekt. När kvinnlighet görs på institutionerna är sexualitet istället frånvarande men Mattson pekar på hur ideal kopplade till klass samverkar med kvinnornas görande av kön.

Mattson (2005:237, 246) får möjlighet att urskilja hur personalen konstruerar kön i flera olika dimensioner vilket, menar hon resulterar i ett vidmakthållande av den rådande könsordningen. Mattson (2005:236f) visar hur personalen konstruerar kön genom föreställningarna om att kvinnor och män är olika och komplementära. Behandlingsarbetet sker utifrån stereotypa föreställningar kring kön och med heterosexualitet som norm. Kvinnorna i Mattsons (2005:241) studie ses av personalen som icke-attraktiva och manhaftiga vid ankomsten till institutionerna. Vad som anses feminint görs på så vis genom olika fysiska attribut mer än genom sexualitet. Kvinnor görs på så vis till asexuella objekt för männens begär. Männerna däremot ses som sexuella subjekt som behöver lära sig att tygla sin sexualitet. *”Kvinnorna ska leva upp till samhällsideal som handlar om skönhetsvård, kropp och mode medan männen ska kontrollera sin sexualitet och veta var och när de kan prata grovt och rått om kvinnor”*(Mattson 2005:244). Personalen försöker lära kvinnorna hur de ska göra sig till mer feminina kvinnor som männen sedan kan rikta sitt begär emot. Detta är ett tydligt exempel på hur Butlers heterosexuella matris fungerar i praktiken. Kvinnor objektifieras och blir en måltavla för männens begär. Kvinnorna beskrivs även som offer, vilka ska ta ansvar för männens sexualitet. Männerna är handlande subjekt, men de behöver inte ta ansvar för sitt handlande. Personalen, i Mattsons studie, menar att männen inte kan hållas ansvariga för sitt begär eller sitt handlande i anslutning till detta begär. Genomgående i hennes avhandling så ses inte männens maskulinitet eller sexualitet som något som behöver omformas för att bli något annat. Männens kön är alltså inget problem medan kvinnorna ska bli ändra sitt kön för

att bli ”riktiga” kvinnor (Mattsson 2005:241ff). Mattsson (2005:184) beskriver ”i behandlingsarbetet med kvinnorna förskjuter personalen målet med behandlingen från att handla om kvinnornas missbruksproblematik till att handla om deras kön”. Hon påpekar även svårigheterna med att undersöka maskulinitet eftersom denna är normgivande och därför sällan syns eller talas om (Mattsson 2005:250).

Leili Laanemets och Arne Kristiansen (2008:3) har i sin forskningsrapport *Kön och behandling inom tvångsvård. En studie av hur vården organiseras med avseende på genus* undersökt SIS institutioner och dess behandling utifrån ett genusperspektiv. Laanemets och Kristiansens studie genomfördes på tre avdelningar inom missbruksvården och sju avdelningar för ungdomsvården.

Liksom Mattsson finner Laanemets och Kristiansen (2008:143) att personalen konstruerar kön genom utgångspunkten att kvinnor och män är olika genom inslag av biologi och stereotypa föreställningar. Studien visar liksom Mattssons, hur personalens förhållningssätt skiljer sig åt, gällande ungdomarnas sexualitet beroende på deras kön. Laanemets och Kristiansen (2008:79) visar hur personalen problematiserar flickornas sexualitet och de görs därmed till objekt. Pojkarna ses här som sexuella subjekt, deras sexualitet inbegrips i vad Laanemets och Kristiansen kallar ”gemensamhetsskapande projekt” vars gemenskap utgår från en heteronormativ grund. Något annat framträdande i deras studie (2008:90) var hur förhållandet till kontroll varierade beroende på vilket kön som framträdde. Utgångspunkten var att pojkarna på institutionerna behövde kontrolleras för att skydda personalen medan flickorna på institutionerna behövde kontrolleras för att skydda dem själva. Till skillnad från annan forskning som vi tagit del av, lyfter Laanemets och Kristiansen (2008:141) fram att även pojkarnas vård påverkas av föreställningar kring kön och inte alltid till deras fördel. Något som genomsyrade personalens inställning till respektive kön var ”*Flickorna skulle stärkas medan pojkarna skulle lära sig veta sin plats, infoga sig och disciplineras. Pojkarna gavs inte tillgång till samma variation av beteende- och uttrycksmöjligheter som flickorna*” (Laanemets och Kristiansen 2008:141).

Kön och annat socialt nedbrytande beteende

Astrid Schlytter menar i sin bok *Kön och juridik inom socialt arbete* (1999), att rätten inte är neutral i könsmissligheter, att rätten har inbyggda värderingar och normer. Hon menar

dock att detta inte innebär att rätten alltid gynnar män eller alltid diskriminerar kvinnor till fördel för män. Det handlar snarare om att ”rätten förmedlar och producerar uppfattningar och sociala normer om kvinnor, om män och om relationerna mellan dem” (Schlytter 1999:23). De dominerande anledningarna till omhändertagande av pojkar var i en studie främst stöld skadegörelse, våld och misshandel medan de främsta skälen för flickorna var rymningar, vagabondering, alkohol- och narkotikamissbruk, olämpliga ursprungsmiljöer, suicidförsök samt sexuella övergrepp. En slutsats som kan dras utifrån detta enligt Schlytter (1999:13) är att könsskillnaderna i stor utsträckning sammanfaller med de allmänna könsrollsnormerna. ”Flickor riktar i stor utsträckning det destruktiva beteendet mot sig själva medan pojkar i första hand riktar det utåt, mot andra och mot samhället” (Schlytter 1999:14).

Hennes undersökning bygger på ett material av 293 förvaltningsrättsdomar kring 3 § LVU. Hennes fokus i undersökningen ligger på rekvisiten *annat socialt nedbrytande beteende* samt *missbruk*. Schlytters visar i sin undersökning på nya situationer, utöver de som presenteras i förarbetena till lagstiftningen, som uteslutande återfinns i fall när flickor omhändertas enligt 3 § LVU. De nya kategorierna hon lyfter fram inom *annat socialt nedbrytande beteende* är ”utsatt för misshandel”, ”det egna sexuella beteendet”, ”psykisk störning” samt ”övergivenhet” (Schlytter 1999:84ff). Hennes slutsats är att det verkar finnas ett ”dubbelt normsystem” för pojkar och flickor, där pojknormerna är mer tillåtande, pojkars handlingsutrymme blir därför betydligt större än flickors. Slutföljden av detta blir, enligt Schlytter, att det förekommer olikheter mellan flick- och pojknormerna när det gäller praktikens överensstämmelse med rättsvetenskaplig teori. Det är inte flickans beteenden i sig som beaktas utan snarare ”vad hon symboliserar som bestämmer bedömningen av hennes beteenden” (Schlytter 1999:135ff).

Schlytter menar att såsom lagen är konstruerad utgör den ett hinder som gör att flickors sociala situation inte beaktas. Att inte äta, att skära sig och att vara sexuellt ”destruktiv” menar Schlytter är lika viktiga uttrycksmedel som våld, aggressivitet och dylikt är för pojkar. Denna kunskap tillvaratas inte i rättsregelns konstruktion. På grund av att lagstiftningen i flera avseenden inte motsvarar unga flickors sociala problematik, blir det alltså nödvändigt att tänja på lagens område för att kunna ingripa när det är absolut nödvändigt. Schlytter menar att det existerar en lucka i lagen när det gäller flickor som anses ha en psykisk störning i kombination med upprepade suicidförsök. Då de inte anses ha en *allvarlig* psykisk störning kan de inte få vård enligt LPT (lagen om psykiatrisk tvångsvård) men inte heller enligt LVU

då de faller utanför kriterierna för rekvisiten. Schlytter efterfrågar i slutet av sin bok att istället för att tänja på lagens gränser bör LVU-lagstiftningen ses över och ändras. ”*Det behövs en lagstiftning som bygger på flickors erfarenheter och sociala situation. Så länge det är som idag är utrymme för kränkande och förnedrande värderingar av flickor stort*” (Schlytter 1999:142ff).

Vi vill påpeka att Schlytters bok kan kritiseras för att *enbart* fokusera på flickors utsatthet och hur deras kön kopplas samman med olika problematiska beteenden som måste stävjas (exempelvis sexuellt beteende). Vi menar att även konstruktionen kring pojkar kan få negativa konsekvenser. Alltså anser vi att det är lika intressant att titta på hur både pojkars och flickors kön påverkar i vårt undersökta material samt hur det förhåller sig till rådande diskurs kring socialt nedbrytande beteende.

Analys och Resultat

Vår empiri som vi ska analysera är, som nämnt innan, domslut hämtade från Förvaltningsrätten. Det som vi har sett återkommande genom vårt material är beskrivningar av *annat socialt nedbrytande beteende*. Dessa beskrivningar ter sig olika omfattande, vissa domslut ger oss som läsare mycket information andra inte. De kommande citaten som vi har valt att arbeta med i vår analys menar vi exemplifierar vårt material. För att analysen ska vara konsekvent och följa en röd tråd tar vi oss an vår empiri med hjälp av vårt analysverktyg. Detta gör vi genom att försöka urskilja *hur beskrivs ungdomarnas beteende, för vem blir detta ett problem, vilka bärande begrepp används när ungdomarna beskrivs, vad är motivet till LVU?* Detta gör vi för att analysera om de beskrivningar som ges skapar olika bilder av vad som ryms inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Detta för att sedermera synliggöra olika subjektspositioner som vi tyckt oss finna genom vår analys.

Då vårt syfte med denna uppsats är att undersöka hur socialt beteende konstrueras i beslut om tvångsvård av unga genom att analysera omhändertagande enligt 3 § i LVU så vill vi mena att makt finns närvarande i samtliga av domarna. I domsluten så utövar Förvaltningsrätten makten att besluta om ett omhändertagande av ungdomar genom tvångsvård. Alla våra citat är tagna ur domslut som leder till tvångsvård, detta betyder att ingen utesluts från diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Den makt Förvaltningsrätten använder har de möjlighet att använda eftersom det finns ett samtycke till detta maktutövande. Detta samtycke ges av

samhället för att förvaltningsrätten ska ges möjlighet att skydda ungdomar där det finns en ”påtaglig risk” att deras beteende är en risk för deras utveckling eller hälsa. Det är viktigt att påpeka hur ett samtycke här inte behöver handla om att den unge själv eller hans/hennes vårdnadshavare behöver ge Förvaltningsrätten möjligheten att utöva tvångsmakt över dem, utan samtycket ges av samhället som en helhet. Det vi menar är intressant att analysera är hur myndigheternas (socialtjänstens och förvaltningsrättens) makt används och verkar i att beskriva och konstruera vad som inryms i diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* och eventuella könsskillnader som framkommer i det *vetande* som tas för givet.

Problembild och karaktär

Med hjälp av vårt analysverktyg har vi kunnat urskilja olika typer av problembilder inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Dessa problembilder som vi tycker oss ha sett har vi tematiserat i följande kategorier; *våld mot sig själv*, *våld mot andra*, *sexualitet som problem för den unge* och *sexualitet som problem för andra*. Inom kategorin *våld mot sig själv* har vi valt att innefatta missbruk, självskadebeteende och hot om att skada sig själv. Inom kategorin *våld mot andra* har vi valt att innefatta våldsrelaterade brott och hot om våld. Inom kategorin *sexualitet som problem för den unge* har vi valt att inbegripa ha ett icke önskvärt sexuellt beteende, bli utsatt för övergrepp och att utföra sexuella tjänster. Inom kategorin *sexualitet som problem för andra* har vi innefattat utförande av sexuella övergrepp.

Våld mot sig själv

Här kommer vi att analysera beskrivningarna kring våld mot sig själv som problem för den unge då vi genom vårt material och förarbetena till rekvisitet, fann att det faller inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*.

”Anna utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig risk genom socialt nedbrytande beteende i form av ett självdestruktivt beteende och hon bedöms vara i behov av vård för att kunna få en strukturerad vardag och möjlighet till en gynnsam utveckling... Hon behöver ett omfattande skydd med tanke på hennes självskadebeteende och självmordstankar”

Citatet påvisar här att det är Annas självskadebeteende som problematiseras. Annas självskadebeteende och självmordstankar beskrivs utgöra en risk för hennes hälsa och utveckling. I och med Socialtjänstens beskrivning definieras Annas beteende genom deras maktutövande som något problematiskt. Även här använder Socialtjänsten sitt professionella vetande och språket kopplat till detta vetande för att beskriva och därmed definiera Annas

beteende som socialt nedbrytande (Foucault 1980). Beskrivningarna av ”självskadebeteende” och ”själv mordstankar” bedöms därmed ingå i diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*.

Det är tydligt att Annas beteende beskrivs som ett problem för henne själv och bör skyddas från sig själv. Vi tolkar det som att det underliggande budskapet i konstruktionen kring Annas beteende, är att hon blir ett *offer* för sitt eget beteende. Vi menar att syftet med följande LVU är att Anna ska stärkas och att samhället behöver ta över ansvaret för hennes fortsatta positiva utveckling. Vi ser samma tendens i Laanemets och Kristiansens (2008) studie, där de menar att utgångspunkten i tvångsvård med flickor är att kontrollera dem för att skydda dem från sig själva.

I nästkommande citat rör det sig fortfarande om samma tema, våld mot sig själv, men beskrivningen av ungdomens beteende skiljer sig åt mellan Socialtjänsten och Förvaltningsrätten:

”Det är tydligt att Robert inte mår bra och att hans tillvaro är otroligt stressfylld. Hans dåliga mående har tagit sig uttryck i aggressiva handlingar som riktats mot honom själv och andra vilket är allvarligt. Robert har uttryckt tydliga självmordshot och han är anklagad för ett grovt brott, mordbrand”

Socialtjänsten problematiserar här Roberts beteende genom hans dåliga mående och vilka uttryck dessa har tagit. När de gör denna beskrivning och därmed definierar Robert beteenden ”inte mår bra”, ”aggressiva handlingar”, ”själv mordshot” och ”mordbrand” sker maktutövandet i vad de här menar vara beskrivningar av allvarliga problem. Dessa beskrivningar kan Socialtjänsten göra genom vad Foucault (1980) kallar vetande. Detta vetande är kopplat till deras profession och till makten. Maktutövandet genom deras definition av vad den unga gör och vad detta beror på är, även i fallet med Robert, en beskrivning av ett beteende som de ser som socialt nedbrytande. I och med definitionen av beteendet bekräftas även vad de anser inbegripas i diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Innan deras definition och beskrivning görs så är de naturligtvis redan påverkade av vad som anses vara socialt nedbrytande beteende, de är med andra ord påverkade av diskursen innan de bekräftar den.

Vi ser att det är de ovannämnda beteenden som här problematiseras, att Socialtjänsten beskriver att Roberts beteende utgör både fara för honom själv och andra. Beskrivningen som

görs i detta citat har gjort att vi skapat oss uppfattningen av att Socialtjänstens menar att hans utåtagerande beteende är en konsekvens av hans dåliga mående. I utdragen av Robert utredning i domslutet får man som läsare ta del av att hans fader gått bort på våren, att hans moder insjuknat och därefter fått avslag på hennes ansökan om uppehållstillstånd. Faktorer som vi vill mena givetvis påverkar hans psykiska välmående negativt. Däremot tolkar vi det som att Förvaltningsrätten gör en något annorlunda beskrivning av Robert beteende.

”När Robert stött på motgångar har han hanterat dem på olika sätt, t.ex. varit våldsam, avvikit, hotat och förstört materiella ting. Han har... tänt eld på sin lägenhet med fara för sig själv och andra personer. Robert har även uttryckt självmordstankar. Detta beteende visar sammantaget på att han har en sådan bristande anpassning till samhället som avses med uttrycket ”annat socialt nedbrytande beteende”

I Förvaltningsrättens bedömning ser vi hur de problematiserar hans utåtagerande beteende genom beskrivningarna ”våldsam”, ”avvikit”, ”hotat”, ”förstört materiella ting”, ”tänt eld på sin lägenhet” och ”uttryck självmordstankar”. Även Förvaltningsrätten definierar hans beteende och utövar på så vis makt när de beskriver att Roberts beteende gör att han har en ”bristande anpassning till samhället”. De använder här sitt professionsbaserade vetande för att beskriva beteendet som socialt nedbrytande och bekräftar därmed diskursen genom att mena att beteendena i relation till hans ”bristande anpassning” är vad ”som avses med uttrycket *annat socialt nedbrytande beteende*”.

Vi menar att de beteenden som Förvaltningsrätten problematiserar i stor utsträckning handlar om Roberts utåtagerande beteende. Förvaltningsrättens beskrivning av Robert beteende gör att vi får uppfattningen av att han till största del utgör en fara för andra genom bland annat ”bristande anpassning till samhället”. Visserligen antyds det att han utgör en fara för sig själv men vår uppfattning är att genom att skriva ”har även uttryck självmordstankar” så får detta en mindre avgörande betydelse jämfört med hans aggressivitet. Alltså ser vi det som om hans välmående blir underordnat hans utåtagerande beteende och att Förvaltningsrätten konstruerar genom sina beskrivningar en *föröware*.

Förväntningarna som finns av hur man gör sitt kön med hjälp av vad Butler (2007) kallar performativa könshandlingar. En kille som inte mår bra förväntas inte skada sig själv utan, enligt Butlers heterosexuella matris, så bör män/killar vara handlande subjekt som riktar sina handlingar utåt och därmed kan detta leda till att Förvaltningsrätten gör denna typ av omskrivning. Att det blir på detta sätt hänger ihop med vad både Butler och Foucault pekar

på, nämligen att ingen kan undkomma de förväntningar som ryms inom diskursen när hans handlingar ska definieras, varken Robert själv, Socialtjänsten eller Förvaltningsrätten. Att beskriva detta beteende i termer som ”bristande anpassning” gör att vi ser hur Robert ska disciplineras med hjälp av tvångsvården i likhet med vad Laanemets och Kristiansen (2008) sett för inställning hos personal i sin studie.

Våld mot andra

Här kommer vi att analysera beskrivningarna kring våld mot andra som problem för den unge då vi genom vårt material och förarbetena till rekvisitet, finner att det faller inom diskursen annat socialt nedbrytande beteende.

”Henning uppvisar ett utåtagerande beteende och misshandlar sin mamma och hemmavarande syster psykiskt. Exempelvis hotar han sin mamma till livet och uttrycker en önskan om att hon ska fara illa. Det finns stor oro att den pågående misshandeln kommer utvecklas till fysisk misshandel. Det finns även oro över att Henning ska skada sig själv”

I domslutet med Henning ser vi hur det är hans utåtagerande beteende som problematiseras. Detta beteende specificeras innefatta ”psykisk misshandel” av hans familjemedlemmar samt stor oro att detta ska ”utvecklas till fysisk misshandel” och ”oro över att Henning ska skada sig själv”. Socialtjänstens maktutövande består i att beskriva detta beteende som skadligt och ett problem för honom själv men framförallt för andra. Socialtjänstens vetande används i detta sammanhang för att koppla Hennings beteende till något som är problematiskt och farligt för honom själv och andra, så definierar de samtidigt detta beteende som ”socialt nedbrytande” och därmed del i diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* (Foucault 1980).

I domslutet med Henning ser vi hur det är hans utåtagerande beteende som problematiseras. Vi tolkar det som att beskrivningen av Hennings beteende tydligt fokuserar på beteendet som problem för andra. Visserligen framkommer det ur citatet att det finns en oro för att Hennings välmående men detta ser vi bli underordnat genom att detta beteende beskrivs genom att ”Det finns även oro för att Henning ska skada sig själv” i likhet med fallet Robert. Vi tolkar det som att konstruktionen av det socialt nedbrytande beteendet, genom hur det beskrivs gör att fokus ligger på Henning som handlande subjekt. Detta menar vi gör att Henning framställs som en *föröväre* och att rädslan att han ska skada sig själv är mindre framträdande. Det uppvisar alltså samma kontrollmekanismer som i Laanemets och Kristiansens (2008) studie där man i tvångsvården med pojkar lägger fokus på att skydda andra.

Att beskrivningarna som konstruerar det socialt nedbrytande beteendet ses olika av förvaltningsrätten och socialtjänsten framkommer genom dessa problembilders olika karaktär och vi fann dem på grund av detta intressanta.

”Knut kan utagera starkt och har hamnat i handgemäng med sin mamma vid gränssättningssituationer... blev han förd till BUP med polis då han hamnat i konflikt med sin mamma. Knut hade då hotat att ta sitt eget och sin mammas liv”

Socialtjänsten problematiserar här Knuts utåtagerande beteende och hot om att ta sitt eget liv. När de gör denna beskrivning och därmed definierar Knuts beteenden ”utagera starkt”, ”hamnat i handgemäng” och ”hotat att ta sitt och sin mammas liv” sker maktutövandet i möjligheten att beskriva beteendena som allvarliga i relation till deras vetande (Foucault 1980). Socialtjänsten definierar här några beteenden som de menar bör inbegripas inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*.

Vi menar att Socialtjänsten beskriver Knut som en fara både för sig själv och andra. I Förvaltningsrättens bedömning beskrivs sedan Knut som

”Knut har problem med gränssättning och blir utagerande och aggressiv då hans mamma försöker tillrättavisa honom. Vid flera tillfällen har han hotat sin mamma med kökskniv till den grad att polis behövt tillkallats”

Förvaltningsrätten beskriver och definierar Knuts beteenden som ”problem med gränssättning”, ”utagerande”, ”aggressiv” och ”hotat sin mamma med kökskniv” genom vad Foucault (1980) menar vara maktutövandet i relation till sitt vetande.

Vi ser här att Förvaltningsrätten beskriver Knuts utåtagerande beteenden som något som ryms inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Han beskrivs i termer som utåtagerande och aggressiv, där vi tolkar att Knut anses utgöra en fara för sin omgivning. Det vi finner anmärkningsvärt i denna bedömning är att förvaltningsrätten bortsett från att Knut ”hotat att ta sitt eget liv” och att han ansetts vara en fara för sig själv. Vi ser här samma tendens som i Roberts fall, att förväntningarna tillhörande hans kön enligt Butler (2007), påverkar hur Knut beskrivs. Han förväntas vara ett handlande subjekt som därmed riktar sina handlingar utåt. Förvaltningsrätten ger oss en bild av en förövare. Att det finns skillnader mellan

Socialtjänstens och Förvaltningsrättens beskrivningar av Knuts beteende kan ses som en konsekvens av att det är två olika typer av vetanden som utgör utgångspunkten för beskrivningen. Socialtjänstens vetande är kopplat till ett språk där en sociologisk/psykologisk begreppsapparat samsas med en juridisk medan Förvaltningsrättens vetande och makt språkliggörs genom en enbart juridisk begreppsapparat. Här ser vi hur Förvaltningsrättens makt och vetande är överordnat Socialtjänstens inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*.

Sexualitet som problem för den unge

Här kommer vi att analysera beskrivningarna kring sexualitet som problem för den unge då vi genom vårt material finner att det faller inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Beskrivningar av detta beteende har vi sett i fyra av våra domslut. Vad det gäller ungdomarnas sexualitet i relation till diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* har vi genomgående i vårt material sett en avskalad bild. Varken Socialtjänsten eller Förvaltningsrätten går in på ungdomarnas beteenden på ett djupare plan och utelämnar alltså stora delar av utredningarna. Vi menar att detta troligen är ett resultat av att detta material ses som känsligt för dessa ungdomar och man vill skydda deras integritet. Vi ser ändå att det är värt att lyfta de tre nästkommande citaten i vår analys med syfte att urskilja ungdomarnas subjektspositioner i diskursen.

”Ida är 15 år gammal och har sedan flera år tillbaka uppvisat ett riskfyllt beteende genom bla. ett destruktivt och farligt sexuellt beteende”

I domslutet med Ida så ser vi ovan hur hennes sexuella beteende problematiseras och beskrivs som både destruktivt, farligt och riskfyllt. När denna beskrivning görs i domslutet så definierar socialtjänsten hennes beteende och utövar på så vis, vad Foucault (1980) skulle kalla, makt när de beskriver Idas beteende som ett allvarligt problem. När socialtjänsten använder det vetande som är kopplat till deras profession för att göra Idas beteende till något som är problematiskt och farligt för henne själv, så definierar de samtidigt detta beteende som socialt nedbrytande. När de definierar Idas beteende som socialt nedbrytande så bekräftar de också diskursen kring vad detta är. Socialtjänsten använder på så vis makten för att definiera Idas beteende som annat socialt nedbrytande beteende samt att bekräfta diskursen kring vad som bör innefattas i detta begrepp. Diskursen annat socialt nedbrytande beteende innefattas således av vad socialtjänsten beskriver som ”destruktivt och farligt sexuellt beteende” och det

är det vetande som är kopplat till socialtjänstens profession som ligger bakom denna beskrivning.

”Med hänsyn till vad som framkommit i utredningen och vid den muntliga förhandlingen får det destruktiva beteendet dessutom anses vara av särskilt allvarlig art. Till följd därav bedömer rätten att det finns en påtaglig risk för Idas hälsa och utveckling tar skada och att det är ytterst angeläget att hon erhåller vård för att vända det nedbrytande beteendet”

Det är tydligt genom Förvaltningsrättens beskrivning att Idas sexuella beteende beskrivs som ett problem för henne själv där hon bör skyddas. Varför dessa begrepp får styra beskrivningen av hennes beteende kan vi inte veta mer om men det är tydligt att Idas sexualitet och beteendet kopplat till denna som beskrivs som ett annat socialt nedbrytande beteende.

Att Butler (2007) menar att kön är något som görs genom performativa könshandlingar fördjupar vår förståelse av varför dessa begrepp blir de som styr beskrivningen av hennes beteende. Beteendet blir utifrån Butlers syn på kön detsamma som hur hon gör sitt kön genom olika handlingar. Hur dessa handlingar passar ihop med vilka handlingar som förväntas av henne, utifrån bland annat hennes kön, avgör hur hennes beteende sedan beskrivs. Utifrån Butlers (2007) heterosexuella matris kan vi se hur flickors sexualitet ska bygga på att de är objekt för ett manligt subjekts begär. I fallet med Ida verkar hon ta initiativ då hon beskrivs i termer där hon har ett tydligt och definierat sexuellt beteende. Att som flicka ha ett sexuellt beteende innebär att hon tar initiativ och gör sig själv till ett sexuellt subjekt. Att Ida i det här fallet gör något som inte får göras (hennes sexuella beteende) gör att hon drabbas av, vad Butler (2007) skulle kalla, straffsanktioner. Dessa gör att hon inte ses som en ”riktig” eller ”duktig” flicka och genom socialtjänstens beskrivning inkluderas i diskursen för vad som är annat socialt nedbrytande beteende. När hon inkluderas i diskursen så är det för att hon inte anses vara en ”riktig” flicka och måste skyddas från sig själv, något som görs genom ett LVU. Med hjälp av Butlers (2007) teori menar vi att hon därmed inte gör sitt kön på ett sätt som uppfyller samhällets förväntningar och utsätts därmed för straffsanktioner, sanktioner som definierar henne som något annat än en ”duktig”/”riktig” flicka vilket i sin tur leder till att ett beslut om LVU tas och Ida tvångsvårdas.

I ett annat domslut så framträder beskrivningarna av ungas sexualitet som mindre problematisk. Här är det istället umgängets sexualitet som den unge behöver skyddas ifrån

”Vid ett tillfälle blev Anna utsatt för övergrepp då hon sökte sig till en olämplig miljö”

Ovan ser vi att det problematiseras att Anna utsatts för ett övergrepp i samband med att hon sökte sig till en olämplig miljö. Socialtjänsten ger en beskrivning där vi uppfattar det som att Anna skuldbeläggs för övergreppet. När Förvaltningsrätten beskriver detta i sin bedömning utövar de makt genom att definiera Annas beteende som skadligt. Socialtjänsten och Förvaltningsrätten använder sig av vetandet kopplat till deras profession för att göra Annas beteende till något problematiskt och farligt för henne själv. När de definierar att ”söka sig till olämpliga miljöer” och till följd av detta ”bli utsatt för övergrepp” som *annat socialt nedbrytande beteende* blir det därmed också en del av denna diskurs. Även om det kanske ansågs vara det sen innan och det kanske är just därför som Socialtjänsten gör bedömningen att detta är *annat socialt nedbrytande beteende*.

Utifrån Butlers (2007) heterosexuella matris kan detta tolkas som att Anna objektifieras genom mäns sexuella begär. Att Anna utsatts för övergrepp till följd av att ha vistats i en för henne olämplig miljö (något hon inte borde ha gjort enligt Förvaltningsrätten) gör att hon drabbas av straffsanktioner. Anna ses inte som en ”duktig” och därmed ”riktig” flicka som vet sitt eget bästa. Detta visar att Anna inte gör sitt kön genom sina performativa könshandlingar på ett korrekt sätt och drabbas av straffsanktioner. Bilden av Anna är att hon konstrueras och gör sig till ett *offer* för andras sexuella handlingar. Övergreppet i sig blir en del av Annas socialt nedbrytande beteende. En dubbel bestraffning sker alltså genom att hon blivit utsatt för ett övergrepp men samtidigt får bära skulden för att detta har skett. Detta fenomen återfinns även i Schlytters (1999) och Mattsons (2007) undersökningar.

Sexualitet som problem för andra

Här kommer vi analysera ungdomens sexualitet som problem för andra då vi genom vårt material finner att även detta ryms inom diskursen annat socialt nedbrytande beteende. I ett av domsluten fann vi en tydlig beskrivning av hur ungas sexualitet kan ses som ett problem för andra.

”Det har inkommit polisanmälningar mot Gregor gällande misshandel, sexuellt ofredande och hot”

Här blir det tydligt att en del av problembilden av Gregor utgörs av ”misshandel”, ”sexuellt

ofredande” och ”hot”. Denna beskrivning görs av Socialtjänsten och utgör en del av Förvaltningsrättens bedömning. Båda myndigheterna definierar Gregors beteende genom deras beskrivningar vilket är del i deras maktutövande (Foucault 1980). Socialtjänsten och Förvaltningsrätten använder respektive vetande kopplat till deras profession för att konstruera Gregors beteenden såsom ”misshandel”, ”sexuellt ofredande” och ”hot” till ”socialt nedbrytande” och inbegrips därmed i diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Deras språkliga beskrivningar av Gregors beteende är gjorda genom den specifika begreppsapparat som är kopplad till dessa två vetanden, den juridiska och den sociologiska/psykologiska apparaten. Vetandet har alltså också ett specifikt språk kopplat till sig och det är i detta språk som makten utövas. I domslutet med Gregor kan vi se att hans sexuella beteende beskrivs som ett problem för andra, då han polisanmäls för övergrepp.

Utifrån Butlers (2007) heterosexuella matris ser vi en uppdelning av könen som objekt/subjekt där kvinnor utgör ett objekt för mannens subjektiva begär. Gregor behöver inte ändra sitt kön och dess performativa könshandlingar utan snarare lära sig att tygla sitt kön. Det är inte att han har en sexualitet, utan hans beteende på grund av denna sexualitet som är problemet. Gregor förväntas vara ett handlande subjekt men detta betyder inte att vilka handlingar som helst godtas. Då ”sexuellt ofredande” är en del i Gregors problembild och som inte är accepterat i samhället drabbas han av det som Butler (2007) benämner som straffsanktioner. Gregors sexuella begär ses därmed som avvikande och detta leder till beslut om LVU.

Det är inte Gregors sexualitet i sig som är problemet för honom utan det är att han inte kan tygla sitt sexuella subjektiva begär. Hans beteende anses vara en fara för andra, vilket konstruerar Gregor som *förövare*. Hans beteende behöver således stävjas, genom tvångsvård, för att passa in i samhällets rådande diskurser kring accepterat sexuellt beteende. Hur vi tolkar detta citat med hjälp av vår begreppsapparat överensstämmer med vad Mattsson (2005) lyfter i sin studie gällande män som subjekt och tyglandet av sin sexualitet. Även Laanemets och Kristiansen (2008) påvisar samma framträdande tendenser som vi vill peka på: tvångsvård av pojkar handlar i stor utsträckning om att stävja dem och att skydda allmänheten.

Motiv till LVU

De domslut vi använt oss av i vår analys har alla lett till bifall. Lösningen på annat socialt nedbrytande beteende blir därmed alltid tvångsvård. Vi vill dock mena att det bakomliggande

motivet till varför tvångsvård är nödvändig kan se olika ut beroende på hur den unges beteende framställs/beskrivs. Vi ska i följande stycke presentera två dominerande förklaringsmodeller på hur lösningen av diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* beskrivs:

”Hulda har behov av stöd för sitt psykiska mående och verktyg för att hantera känslouttryckningar”

”Det är av vikt att bryta Olas destruktiva beteende och skapa en trygg och förutsägbar vardag för honom”

Båda citaten beskriver motivet till varför den unges problematiska beteende bör förändras på liknande sätt. ”Behov av stöd”, ”verktyg för att hantera känslouttryckningar” samt att ”skapa en trygg och förutsägbar vardag” utgör de beståndsdelar som Socialtjänsten anser vara passande för den unges fortsatta positiva utveckling. Lösningen på den unges oönskade beteenden består i att skapa en trygg miljö för att ge den unge förutsättningar att kunna förändras. Detta bakomliggande motiv kan beskrivas med termen *stärkande*.

”Att Gregor i dagsläget är i behov av en mer kontrollerad vårdform, innan han kan få utökad frihet med bl.a. besök till föräldrarna. Att han således måste följa vissa restriktioner och begränsningar ingår enligt Förvaltningsrättens mening också som en väsentlig del i den vård Gregor för närvarande behöver”

Motivet till varför Gregor är i behov av tvångsvård beskrivs genom att han behöver ”en mer kontrollerad vårdform” samt att han behöver ”följa vissa restriktioner och begränsningar”. Förvaltningsrätten beskriver vidare att detta utgör en ”väsentlig del” i Gregors vårdbehov. Förutsättningarna för Gregors fortsatta positiva utveckling är att vården måste ges genom en mer kontrollerad och striktare vårdform. Detta bakomliggande motiv väljer vi att benämna som *disciplinerande*.

Foucault (1980) menar att ingen makt utövas utan avsikter. I dessa två skilda motiv menar vi att maktutövningen har skilda utgångspunkter och på grund av detta har tvångsvården olika syften. När det gäller det *stärkande* motivet syftar den till att förändra och förminska det oönskade beteendet hos den unge. Det sistnämnda motivet, *disciplinerande*, fokuserar på att den unge behöver begränsas och kontrolleras för att inte utgöra ett hot för sig själv och framförallt för andra. Laanemets och Kristiansens (2008) har i sin studie även de sett att det förekommer olika förhållningssätt gentemot ungdomarna och deras tvångsvård. De har sett att

personalen som arbetar inom tvångsvården har olika föreställningar till ungdomarna beroende på kön, där flickorna bör stärkas och pojkarna disciplineras.

Bärande begrepp

I processen med analyserandet av våra domslut har vi kunnat urskilja vissa och ibland återkommande bärande begrepp inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*.

- Självskadebeteende
- Aggressivitet
- Impulsstyrd
- Utåtagerande
- Lättledd
- (Farligt) Sexuellt beteende

Vi fann det intressant att lyfta de bärande begreppen för att ytterligare skapa förståelse för konstruktionen av det socialt nedbrytande beteendet och menar därmed att begreppen givetvis har stor betydelse för diskursen. Alla dessa begrepp är vad Berger och Luckman (2007) menar ge förklaringar till vad som bör inbegripas inom institutionen *annat socialt nedbrytande beteende*. När förklaringarna sedan tas förgivna objektifieras dessa, det vill säga, att nästa generation av socialarbetare kommer ”ärva” dessa bärande begrepp som förklaringar på beteenden som ses som ”socialt nedbrytande”. Dessa begrepp har i vårt material i stor utsträckning stått i relation med att den unge ”utsätter sig för fara” och ”påtaglig risk” som tas upp i Socialstyrelsens allmänna råd (1997). Socialtjänsten äger inte makten utan utövar makt eller använder makt, i detta fall handlar det om makten att beskriva den unges beteende genom en begreppsapparat som är kopplad till deras professionella vetande. Det är således i språket och språkutövandet som makten finns. Därmed utövar de språkliga praktiker som ger dem makten att definiera detta som socialt nedbrytande och på så vis inkludera dem i diskursen. Här har Socialtjänsten ett tydligt syfte i sin maktutövning, att ge en beskrivning av beteenden som ses som ”socialt nedbrytande” för att Förvaltningsrätten ska besluta om tvångsvård enligt LVU (Foucault, 1980). Detta överensstämmer med vad Ponnert (2007) i sin studie benämner som ”trumfkort”. Ponnert menar att Socialtjänsten använder sig av dessa trumfkort för att bygga upp argumentationen för att ge en beskrivning av beteenden som är ”socialt nedbrytande”.

De bärande begreppen som vi urskiljt, genomsyrar vårt material. Något vi finner intressant är att ”självskaдебeteende” och ”sexuellt utåtagerande” endast används i beskrivningar av flickor. I tidigare citat har vi lyft Robert, som bl.a. beskrivs;

”Roberts dåliga mående har tagit sig uttryck i aggressiva handlingar som riktats mot han själv”

Socialtjänsten väljer här bort, att beskriva Robert i termer av att hans ”socialt nedbrytande beteende” utgör ett ”självskaдебeteende”.

Med hjälp av Butler (2007) menar vi att begreppet ”självskaдебeteende” ger en beskrivning av hur flickor förväntas göra sitt kön rätt, för att på så sätt inbegripas inom diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Att det finns vissa bärande begrepp som endast förekommer när flickors beteenden beskrivs är något vi finner stöd i Schlytters (1999) forskning. Både ”självskaдебeteende” och ”farligt sexuellt beteende” faller inom kategorierna ”psykisk störning” och ”det egna sexuella beteendet” som Schlytters forskning visar uteslutande återfinns enbart hos flickor. Vi menar att våra övriga bärande begrepp i större utsträckning kan ses som könsneutrala. Bärande begrepp är även knutna till vad Foucault kallar subjektposition. Beroende på hur ungdomens beteende, kopplat till begreppen, beskrivs som *annat socialt nedbrytande beteende* tilldelas de olika roller inom diskursen, roller som är knutna till olika förväntningar.

Annat socialt nedbrytande beteende som diskurs

I vår analys av diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* har vi, med hjälp av Foucault, kunnat utskilja två olika typer av övergripande subjektpositioner i vårt material. Poängen med att använda detta begrepp är att visa vilka positioner ungdomarna tilldelas inom diskursen. Två subjektpositioner finns, som vi valt kalla *offer* och *förövare*, knutna till olika problembilder, bärande begrepp och lösningsstrategier. Alltså har vi sett olika typer av faktorer och handlingsmönster lyftas fram som *annat socialt nedbrytande beteende* beroende av de förväntningar som är förknippade med dessa två roller. Vi är medvetna om att diskursen *annat socialt nedbrytande beteende* kan inbegripa mer än dessa två subjektpositioner men de exemplifierar de tendenser vi sett i vårt material.

Subjektspostion offer

Som vi nämnt ovan så är en subjektspostion, något förenklat, den roll man tilldelas inom en diskurs. Inom subjektspostionen vi valt att kalla *offer* målas det upp en bild av den unge genom beskrivningar av dennes beteende. Dessa beskrivningar görs med vissa specifika begrepp vilka karaktäriseras av en viss typ av förväntningar. Dessa förväntningar är som Foucault (2002) påpekar påverkade av den relation som gör sig gällande. I detta fall så är det relationen mellan de unga och Socialtjänsten eller Förvaltningsrätten. I denna relation tilldelas de unga olika roller utifrån de problembilder som Socialtjänsten eller Förvaltningsrätten identifierar.

De problembilder som återkommer i denna subjektspostion innefattar att de ungas sexualitet beskrivs som ett problem för dem själva samt att de utövar våld mot sig själva. Ungdomarnas problembilder beskrivs av Socialtjänsten och Förvaltningsrätten med hjälp av de bärande begreppen "självskadebeteende" och "farligt sexuellt beteende". Det var endast flickor, av de domslut vi har undersökt, som tilldelades denna roll. Det fanns domslut där pojkar beteende beskrevs som "*aggressiva handlingar mot sig själv*", vilket är självskadebeteende men samtidigt inte kopplat till subjektspostionen offer eftersom handlingarna beskrivs som just aktiva handlingar till skillnad från "självskadebeteende" som inte är aktiva enskilda handlingar utan ett beteende som den unge behöver skyddas ifrån. Att det endast är flickor som hamnat i denna subjektspostion vill vi koppla till Butlers (2007) könsbegrepp och dess performativa art. Butler menar att kön görs genom performativa könshandlingar, och att det gäller att välja "rätt" sätt att göra kön för att undvika straffsanktioner. I denna subjektspostion så menar vi att flickorna på sätt och vis gör sitt kön på "rätt" sätt. Att skada sig själv är att göra kön på ett sätt som förväntas av unga flickor som inte mår bra. På så vis drabbas flickorna egentligen inte av någon straffsanktion utan de tvångsomhändertas för att de behöver skyddas ifrån sig själva, de är *offer* för sitt eget beteende. Det bakomliggande motivet till LVU som kopplas till ungdomen som ett *offer* är att skydda offret, tvångsvården syftar till att stärka den unge.

Subjektspostion förövare

Inom subjektspostionen *förövare* målas det även upp en bild av den unge genom beskrivningar som karaktäriseras av en viss typ av beteende. Liksom i subjektspostion *offer* är *förövaren* påverkad av den relation som råder mellan den unge och Socialtjänsten eller

Förvaltningsrätten. I denna relation tilldelas *förövaren* en roll utifrån de problembilder som Socialtjänsten eller Förvaltningsrätten identifierar.

De problembilder som återkommer i denna subjektsposition innefattar att den unges sexualitet beskrivs som ett problem för andra och att vara våldsam mot andra. Socialtjänsten och Förvaltningsrätten beskriver ungdomarnas problembilder med hjälp av de bärande begreppen ”aggressivitet”, ”impulsstyrd” och ”utåtagerande”. Det var till störst del pojkar som tilldelades denna roll men det förekom enstaka flickor. Butlers (2007) syn på kön och dess performativa könshandlingar kan här ses som relevant. I subjektspositionen *förövare* menar vi att pojkar tillhörande denna roll också gör sitt kön på ”rätt” sätt. Att ha ett utåtagerande och aggressivt beteende är, något som vi menar, omgivningen förväntar sig av unga pojkar med ett destruktivt beteende. Det vi finner intressant är att även flickor har möjlighet att tilldelas denna roll av Socialtjänsten och Förvaltningsrätten. Genom att beskrivas utifrån de bärande begrepp vi nämnt konstrueras *förövaren* till ett handlande subjekt. Utifrån det faktum att vi enbart sett flickor i rollen *offer* och att båda könen förekommit i rollen som *förövare* ter det sig som att pojkarna i vårt material inte beskrivs och därmed konstrueras till objekt. Vi har däremot sett möjlighet för flickor att beskrivas och konstrueras till handlande subjekt.

Motivet till LVU som kopplas till ungdomen som *förövare* är att skydda andra, tvångsvården syftar till att disciplinera den unge. Denna typ av vård påminner om, som tidigare nämnt, uppfattningen om hur tvångsvård bör bedrivas för pojkar enligt Laanemets & Kristiansen (2008).

Slutdiskussion

Genom att undersöka och analysera beslut om tvångsvård av unga, med hjälp av diskursiv metod, har vi funnit ett antal handlingar och faktorer som vi menar kännetecknar diskursen *annat socialt nedbrytande beteende*. Dessa olika faktorer ger oss alltså delarna till svaret på frågan hur socialt nedbrytande beteende konstrueras, vilket var vårt huvudsyfte med denna uppsats. Detta är en komplex fråga som inte har ett enkelt svar men vi anser att vi hittat de viktigaste komponenterna för hur denna konstruktion går till. Vår slutsats är att vi funnit två framträdande subjektspositioner, *offer* och *förövare*. Vi vill även mena att kön har betydelse för hur den unge beskrivs i domslutet och i viss mån vilken subjektsposition den unge anses ingå i. I subjektsposition *offer* har vi i vårt material endast funnit flickor, där förväntningarna

knutna till denna roll kan anknytas till Schlytters (1999) tankar kring särskilda flicknormer vid tvångsvård. Subjektspositionen *förövare* utgörs till störst del av pojkar men vi har sett några enstaka flickor som beskrivits med begreppen ”aggressiva”, ”impulsstyrda” och ”utåtagerande”.

I vårt material har vi sett en genomgående tendens att förringa pojkars psykiska mående. Även om problematiken kring pojkars mående väcks från Socialtjänstens sida så har, enligt vår mening, Förvaltningsrätten bortsett eller underordnat detta i förmån till vad som till störst del utgör subjektspositionen *förövare*. Däremot är psykiskt mående en central komponent inom subjektspositionen *offer*, som endast innefattar flickor i vårt material. Genom att göra detta knyts vissa beteenden till ett bestämt kön, det vill säga ”självskadebeteende” och ”självmodshot” beskrivs vara ett problem som behöver åtgärdas hos flickor. Vi anser att pojkar kan fara illa på grund av att Socialtjänsten och Förvaltningsrätten inte tar deras psykiska mående på tillräckligt stort allvar.

En annan tendens vi sett i vårt material är hur Socialtjänsten och Förvaltningsrätten endast problematiserar flickors sexualitet. Vi har även sett att det funnits en förekomst av att flickor skuldbeläggs för att ha blivit utsatta för övergrepp. Med hjälp av Butler menar vi att olika förväntningar är knutna till respektive kön, en ”duktig” flicka förväntas därmed inte vara sexuellt utlevande. Detta leder i sin tur till att pojkars sexualitet inte lyfts som ett problem förutom när sexualiteten utgör hot mot andra; sexuellt utlevande pojkar ses inte som ett problem. Vi ser än en gång ett problem knyts till ett bestämt kön. Vi menar att pojkar även här kan fara illa, på grund av att förväntningarna på pojkarnas beteende gör att deras sexualitet aldrig kan vara skadlig för dem själva. Vi ställer oss frågan om pojkar aldrig kan bli sexuellt utnyttjade?

I likhet med Schlytters (1999) studie menar vi att denna typ av problematiska beteenden uteslutande återfinns hos flickor, alltså vill vi påstå att lagstiftningen kring LVU inte alltid är könsneutral. Om Socialtjänsten hade valt att ta upp dessa beteenden som problematiska oavsett kön ser vi en vinning i att fler ungdomar hade kunnat uppmärksammas och få hjälp med ett för dem förmodat ”nedbrytande beteende”. En annan förtjänst med detta kan vara att konstruktionerna av *annat socialt nedbrytande beteende* inte skulle behöva vara låsta till respektive könsroll i samma utsträckning.

Vi ställer oss även frågande till hur subjektspositionen *förövare* tryggar kravet på vård och behandling för den unge. Som Nordström och Thunved (2011) påpekar är detta en av utgångspunkterna i lagstiftningen. Vi tycker oss ha sett att vissa ungdomar konstrueras och beskrivs i termer som ”aggressiva”, ”impulsstyrda” och ”utåtagerande”, detta leder till att fokus läggs på att skydda andra från den unge. Är det verkligen en fråga om en skyddslagstiftning för den unge i dessa fall?

I denna process slutskede är vi förvånade över hur *annat socialt nedbrytande beteende* konstrueras och vilken betydelse kön faktiskt visat sig ha för hur ungdomarnas beteenden beskrivs. Att vissa beteenden konstrueras uteslutande som flickors insåg vi kan ha negativa konsekvenser för de unga pojkarna.

I denna process har vi tillförskaffat oss större förståelse för hur *annat socialt nedbrytande beteende* konstrueras och vilken betydelse kön visat sig ha, för hur ungdomarnas beteenden beskrivs. Vi efterfrågar att LVU som lagstiftning ska vara könsneutral. Att vissa beteenden konstrueras uteslutande som problem för det ena könet menar vi i förlängningen skulle kunna ses som ett vidmakthållande av könsmaktsordningen i samhället. Beteenden bör tillskrivas människan som individ och inte människan utifrån dess kön.

Litteraturförteckning

- Backe-Hansen, Elisabeth (2001). *Rettferdiggjøring av omsorgsovertakelse. En beslutningsteoretisk analyse av barnevernstjenstens argumentasjon i en serie typiske saker om små barn*. Rapport 02/01. Oslo: NOVA
- Berger, L. Peter & Luckmann, Thomas (2007). *Kunskaps sociologi. Hur individen oppfattar och formar sin sociala verklighet*. Falun: Wahlström & Widstrand
- Boréus, Kristina (2011). *Texter i vardag och samhälle*, i, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Boréus, Kristina (2011). *Diskursanalys*, i, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Butler, Judith (2007). *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Uddevalla: Daidalos AB
- Foucault, Michel (1980). *Sexualitetens historia. 1. I viljan att veta*. Södertälje: Gidlunds
- Foucault, Michel (1980b). "Truth and power", i *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1977-77*, Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf
- Foucault, Michel (1993). *Diskursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag
- Foucault, Michel (2002). *Vetandets arkeologi*. Lund: Arkiv förlag
- Jørgensen Winther, Marianne & Phillips Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Jonsson, Gustav (1977). *Flickor på glid – en studie i kvinnorförtryck*. Stockholm: Tidens förlag
- Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber
- Hydén, Lars-Christer (1995). "Det sociala misslyckandet som berättelse" *Socialvetenskaplig tidskrift*, 3, s. 194-207
- Laanemets, Leili & Kristiansen, Arne (2008) *Kön och behandling inom tvångsvård. En studie av hur vården organiseras med avseende på genus*. Stockholm: Edita
- Mattsson, Tina (2005) *I viljan att göra det normala. En kritisk studie av genusperspektivet i missbrukarvården*. Diss Lund: Lunds Universitet
- Norström, Carl & Thunved, Anders (2011) *Nya sociallagarna*. Vällingby: Norstedts Juridik
- RÅ 2000 ref 33
- RÅ 2010 ref 24

Sahlin, Ingrid (2002). *Sociala problem som verklighetskonstruktioner*; i, Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur

Smart, Carol (1995) *Law, Crime and Sexuality. Essays in Feminism*. London: Sage Publications

Socialstyrelsen (1997). Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpning av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. SOSFS 1997:15.

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/1997-15/Documents/1997_15.pdf (2011-11-07)

Schlytter, Astrid (1999). *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (1990). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. <http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf (2011-10-21)

Swärd, Hans (1993). *Mångenstädes svårt vanartad - : om problem med det uppväxande släkter*. Diss. Lund: Univ.